Brjef ráðgjafans fyrir Ísland *til landshöfðingja* **um toll af sólberjalíkör og öðrum ávaxtavínum.** Eptir móttöku brjefa yðar, herra landshöfðingi, dagsettra 13. júní þ. á. og 21. f. m., sbr. brjef hjeðan 22. marz þ. á. og 8. f. m., um fyrirspurn frá Joh. Wilkens ölgerðarmanni í Nakskov um aðflutningsgjald á Íslandi á sólberjalíkör (sólberjavíni) og öðrum ávaxtavínum, hefir ráðaneytið í dag skrifað nefndum Joh. Wilkens ölgerðarmanni og tjáð honum, að samkvæmt tollögum fyrir Island frá 8. nóvbr. f. á. skuli við innflutning til Íslands greiða 15 aura af pottinum í toll af rauðvíni, hvítum borðvínum samskyns og messuvíni, — án tillits til þess, hvort vín þessi eru framleidd af vínberjum eða öðrum ávöxtum,— og 60 aura toll af pottinum af öðrum ávaxtavínum, þarmeð talinn sólberjalíkör (sólberjavín), að því viðbættu, að sjeu hin umræddu vínföng flutt í ílátum, sem rúmi minna en 1 pott, skuli greiða sama gjald af þrem pelum, sem af potti í stærri ílátum. 114 23. ágúst

Þetta er yður til vitundar gefið yður til leiðbeiningar og birtingar í B. deild Stjórnartíðindanna.

Brjef frá landshöfðingja *til stiptsyfirvaldanna* **um húsabótalán handa Hvammsprestakalli.** Samkvæmt tillögum yðar, herra amtmaður, og yðar, herra biskup, í brjefi, dagsettu 12. þ. m., og beiðni hlutaðeiganda, vil eg hjermeð veita samþykki mitt til þess að presturinn að Hvammi í Norðurárdal taki 350 kr. lán uppá tekjur prestakallsins til þess að pappa- og járnklæða íbúðarhús staðarins á norðurhlið og austurgafli, og þilja í sundur í tvö herbergi eitt stórt herbergi í austurenda hússins, gegn því að lán þetta endurgreiðist með jöfnum afborgunum á 15 árum frá lántökudegi að telja, og að ársvextir fari eigi framúr 5 af hundraði. Ennfremur er það skilyrði sett, að lánið verði eigi útborgað fyr en hin umrædda endurbót á húsinu er komin á, og að hún sæti öllum hinum sömu kjörum sem húsið að öðru leyti, sbr. brjef mitt 27. febr. 1891. 115 4. sept.

Þetta er yður til vitundar gefið yður til leiðbeiningar og frekari birtingar, og skal það jafnframt tekið fram, að eigi getur komið til mála, að lán þetta fáist úr landssjóði.

Brjef landshöfðingja *til beggja amtmanna.* **Um heilbrigðissamþykktir handa kauptúnum og sjóþorpum.** Hjermeð er yður, herra amtmaður, send til útbýtingar í ömtum yðar nokkur eintök af fyrirmynd fyrir heilbrigðissamþykkt handa kauptúnum og sjóþorpum, og hefi jeg látið semja fyrirmynd þessa í því skyni, að hún yrði til leiðbeiningar fyrir þau kauptún og sjóþorp, sem samin kann að verða heilbrigðissamþykkt fyrir samkvæmt lögum nr. 26. frá 13 sept. 1901. 116 22. okt.

1. dag nóvembermánaðar 1902.

Reykjavík. — Ísafoldarprentsmiðja.

Upptentað blað.

116

Fyrirmynd
fyrir
Heilbrigðissamþykkt
fyrir . . . . kauptún (sjóþorp) í . . . . sýslu.

I. Almenn ákvæði.

1. gr.

Samþykktin hefir gildi í þeim hluta . . . . hrepps, er liggur innan þeirra marka, er hjer greinir: . . . . .

2. gr.

Hreppstjóri er formaður heilbrigðisnefndarinnar. Auk hans eiga sæti í nefndinni einn maður, er hreppsnefnd kýs til þriggja ára, og annar, er sýslunefnd tilnefnir af íbúum kauptúnsins (sjóþorpsins) til jafnlangs tíma.

Ef sýslumaður býr í kauptúninu (sjóþorpinu), situr hann í nefndinni í stað hreppstjóra.

3. gr.

Formaður kveður nefndina á fund, þá er honum þykir þurfa eða hinir tveir nefndarmenn, eða hjeraðslæknir óskar þess, þó eigi sjaldnar en þrisvar á ári, í marzmánuði, í júnímánuði, í októbermánuði; hann ákveður fundartíma og fundarstað, ritar í fundarbók gjörðir nefndarinnar, hefir á hendi brjefaskriptir og annast um að fyrirskipunum nefndarinnar sje hlýtt. Hann getur neitað að framkvæma ályktanir nefndarinnar, en skal þá tafarlaust skjóta málinu til sýslumanns eða amtmanns.

Hjeraðslæknir og sýslumaður — ef hann er ekki í nefndinni — eiga heimtingu á að sitja fundi nefndarinnar og taka þátt í umræðunum, en ekki hafa þeir atkvæðisrjett; formaður skal boða þeim fundina í tæka tíð.

Ritfangakostnað og kostnað, er hlýzt af brjefaskriptum, skal greiða úr hreppssjóði eptir reikningi.

4. gr.

Heilbrigðisnefndin skal hafa gætur á því, að heilbrigðissamþykktin sje haldin og henni hlýtt í öllum greinum.

Nefndinni skal heimilt að rannsaka eða láta rannsaka allt það, er umræðir í þessari samþykkt, eða mikla þýðingu hefir fyrir heilbrigði manna, hvort heldur er á almanna færi eða einstakra manna eign.

Einu sinni á ári skal nefndin skoða allar eignir á því svæði, er samþykktin nær yfir, og er henni heimilt að skipta þessu starfi meðal nefndarmanna. Ef nokkur einn nefndarmaður, annar en formaður, krefst inngöngu í hús manna til skoðunar í umboði nefndarinnar, þá skal hann hafa í höndum skriflegt umboð frá formanni nefndarinnar.

Heilbrigðisnefndin skal færa í eina bók allt það, er hún finnur aðfinnsluvert samkvæmt þessari samþykkt, og skal hún skriflega skipa þeim, er í hlut eiga, fyrir um, hvað þeir eigi að gjöra til umbóta, ella tilkynna sýslumanni, ef um brot er að ræða gegn samþykktinni.

5. gr.

Ef heilbrigðisnefndin telur nauðsynlega einhverja þrifnaðarumbót eða heilbrigðisráðstöfun, sem hefir í för með sjer útgjöld úr hreppssjóði, þá skal hún leggja mál það fyrir hreppsnefnd og fara fram á að fje sje veitt.

Nú hafnar hreppsnefnd slíkri fjárveitingu og er þá heilbrigðisnefnd heimilt að skjóta málinu til sýslunefndar.

II. Um fráræslu.

6. gr.

Eldhússkolp og þvottaskolp má ekki láta síga í jörð svo nærri íbúðarhúsum, að hætta sje á því, að jarðvegurinn undir húsunum saurgist; skal veita öllu skolpi burt frá húsum í opnum eða lokuðum ræsum svo langt sem heilbrigðisnefnd þykir þurfa.

Öll skolpræsi, hvort heldur eru á almanna færi eða einstakra manna eign, skulu vera svo víð og hallajöfn, að hvergi flói út úr þeim og hvergi komi pollar eða vilpur; skal hreinsa þau svo opt, að ekki leggi ódaun úr þeim.

Ef heilbrigðisnefndin telur nauðsyn á því, að vatnsheldur botn sje gjörður í nokkurt ræsi, þá er henni heimilt að heimta slíka aðgerð.

7. gr.

Ef ræsi er gjört fram með alfaravegi á opinberan kostnað, skulu þeir, er hús eiga fram með veginum, skyldir að gjöra skolpræsi hver frá sínu húsi útí göturæsið og skulu þau ræsi ekki lakari að gjörð en göturæsið.

III. Um vatnsból.

8. gr.

Öll opinber vatnsból skal verja hvers konar óhreinindum; er bannað að láta í þau fara eða að þeim koma rennsli úr skolpræsum, forum, haugstæðum, salernum eða peningshúsum, og má ekki láta í þau eða nærri þeim neins konar saurindi, sorp, slor eða hræ og ekki þvo í þeim eða fast við þau hvorki fatnað, nje fisk, nje ull, eða neitt það annað, er óhreinkar vatnið, eins fyrir því, þótt um straumvatn sje að ræða; bannað er og að leggja húðir í bleyti í vatnsból eða nærri þeim.

9. gr.

Brunn má ekki hafa nær haugum, forum eða salernum, en svo að millibilið sje 15 álnir.

Nú vill einhver gjöra nýjan brunn eða breyta gömlum brunni og skal hann tilkynna það heilbrigðisnefndinni, en hún skal leggja dóm á vatnið, þá er greptri eða borun er lokið, hvort það er nýtilegt, og hafa gát á því að brunnurinn sje gjörður á þann hátt, sem hjer segir:

Ef brunnur er boraður og járnleggir settir niður, skal gæta þess að samskeytin milli leggjanna sjeu vatnsþjett.

Ef brunnur er grafinn, þá skal hlaða hann upp að innan úr höggnu grjóti eða hörðum múrsteini og líma stein við stein með steinlími, og skal hleðslan

116 þannig gjörð svo langt að neðan sem heilbrigðisnefnd þykir þurfa, en aldrei skemur en nemi 2 álnum. Í stað slíkrar hleðslu má heilbrigðisnefnd leyfa að hafa steinsteypu. Niður með hleðslunni að utan skal láta einhverskonar límkenndan leir og skal það lag vera 1 alin á þykkt. Hleðslan skal ná 1/4 alin eða meira uppúr jörðinni, og útfrá brunnbarminum skal leggja eða steypa steinkraga og skal hann vera 1 1/2 alin á breidd að minnsta kosti og halla út frá brunnopinu.

Yfir brunnopinu skal vera vatnsheldur hlemmur og skal taka vatn úr brunninum með dælu, er gangi gegnum miðjan hlemminn, en upp með dælunni skal ganga strompur með hatti yfir, svo að lopt komist að vatninu.

Þar sem strjálbyggt er og engin óhreinindi í nánd, má heilbrigðisnefnd leyfa að brunnar sjeu gjörðir úr grjóti án steinlíms og vatnið halað upp í fötu. Utanum opna brunna skulu jafnan vera grindur, er sjeu í minnsta lagi 1 1/2 alin að hæð.

10 gr.

Heilbrigðisnefnd getur bannað að taka vatn úr brunni um stundarsakir, ef hún álítur vatnið óheilnæmt. Ef læknisrannsókn leiðir í ljós að vatnið sje skaðvænt og ekki er unnt að gera við brunninn svo að vatnið verði ósaknæmt, þá skal heilbrigðisnefnd skipa eiganda að moka ofan í brunninn og fylla hann svo, að engu vatni verði úr honum náð.

IV. Um peningshús, hauga og forir.

11 gr.

Stórgripi eða sauðfje má ekki hafa í mannahúsum.

12. gr.

Ef einhver vill reisa peningshús, eða gjöra for, eða haugstæði eða haughús, þá skal hann gjöra heilbrigðisnefnd aðvart áður en hann byrjar verkið og skal hún gæta þess, að haldin sjeu fyrirmæli þau, er hjer fara á eptir:

Ekkert peningshús má setja nær vatnsbóli en nemi 15 álnum; fjós má ekki setja nær íbúðarhúsi eða alfaravegi en nemi 10 álnum.

For má ekki gera og ekki hafa haug nær íbúðarhúsi eða alfaravegi en nemi 10 álnum og ekki nær vatnsbóli en nemi 15 álnum. Forarveggir skulu jafnan ná 1/4 alin eða meir uppúr jörðu og skal hafa yfir hverri for sterkan hlera svo að öruggt sje um að menn eða skepnur geti ekki fallið í forina.

Ef hús standa þjett saman, getur heilbrigðisnefnd bannað mykjuhauga og haughús og heimtað að forir skulu gjöra úr höggnu grjóti og steinlími, eða steinsteypu, svo að þær sjeu vel vatnsheldar, bæði botn og veggir.

13. gr.

Ef peningshús, haugstæði eða forir, sem eldri eru en þessi samþykkt, valda miklum óþrifnaði, má heilbrigðisnefnd beita fyrirmælum undanfarandi greinar, en heimilt er þá eiganda að skjóta fyrirskipan nefndarinnar á 8 daga fresti undir úrskurð sýslumanns; sýslumaður skal leita álits hjeraðslæknis og þvínæst kveða upp úrskurð í málinu svo fljótt sem verða má.

V. Um salerni. 116

14. gr.

Þá er hús er reist til íbúðar, skal jafnan umleið reisa salerni og skal það ekki vera nær dyrum, gluggum eða vindaugum á húsinu, en nemi 5 álnum og ekki nær vatnsbóli en nemi 15 álnum. Gólfið í salerninu skal vera steinsteypt og hærra en jarðvegurinn í kring; hafa skal í salerninu saurkagga vel vatnsheldan og skal hann ná fast uppað setunni.

Heilbrigðisnefnd getur leyft að hafa salerni innanhúss í sjerstökum klefa, ef útigluggi á hjörum er á klefanum, gólfið steinsteypt og tvö ílát undir setunni, annað fyrir saur en hitt fyrir þvag.

Ef vatnsheld for er gjörð hjá húsinu, má heilbrigðisnefnd leyfa að hafa salernið yfir forinni, þannig að saurindin fari beina leið í forina.

15. gr.

I salernum skal seta og gólf jafnan vera vel hrein og saurílátin skal tæma óðar en þau fyllast. Heilbrigðisnefnd skal segja til um hvar láta megi saurindi úr salernum.

16. gr.

Ef engin salerni fylgja þeim húsum, sem eldri eru en þessi samþykkt, eða þau ein, sem illa eru gjörð og mikill óþrifnaðar að, þá getur heilbrigðisnefnd heimtað af húseigendum, að þeir gjöri ný salerni á þann hátt er segir í 14. gr.

VI. Um sorp og önnur óhreinindi.

17. gr.

Sorphaugar eða sorpgryfjur skulu ekki vera nær íbúðarhúsum en nemi 5 álnum og ekki nær vatnsbólum en nemi 15 álnum. Flytja skal burtu allt sorpið að minnsta kosti tvisvar á ári, vor og haust.

Ef hús standa þjett saman, getur heilbrigðisnefnd heimtað að sorpi og ösku sje safnað í laus ílát úr málmi og flutt burtu óðar en ílátin fyllast.

18. gr.

Það er skylda sjómanna að fleygja öllu slori í sjóinn svo að út taki, ef því ekki er safnað í gryfjur á þeim stöðum, sem heilbrigðisnefnd leyfir. Formenn eða skipstjórar bera ábyrgð á því, að þessu ákvæði sje hlýtt.

19. gr.

Ef einhverskonar óhreinindi safnast kring um hús manna svo að fýlulopt eða daunillt rennsli fer út á alfaraveg eða inná eignir þeirra, er næstir búa, þá getur heilbrigðisnefnd skipað húsráðanda þeim, er óþrifnaðinum veldur, að flytja burtu óhreinindin tafarlanst.

VII. Um iðnað, sem óþrifnaður fylgir eða óhollusta.

20. gr.

Hver sá iðnaður, er óhollusta fylgir eða óþrifnaður, t. d. lýsisbræðsla, sútun o. s. frv., skal vera háður eptirliti heilbrigðisnefndar og fyrirmælum hennar að því er hreinlæti snertir, bæði utanhúss og innan.

116

VIII. Um bökunarstofur.

21. gr.

Heilbrigðisnefnd skal hafa gát á öllum bökunarstofum í kauptúninu (þorpinu) og skipa bakara að þvo gólf, loft og veggi hvenær sem óhreint er.

Þeir menn mega ekki vinna að brauðgerð, sem lungnatæringu hafa eða annan næman sjúkdóm, eða opin sár eða útbrot á höndum eða handleggjum.

Deig má ekki hnoða með fótunum.

Öll tóbaksnautn er bönnuð í bökunarstofu og enginn má sofa í stofunni.

IX. Um matvöru.

22. gr.

Heilbrigðisnefndin skal hafa gát á því, að ekki sje höfð á boðstólum matvara, sem svikin er, eða skemmd, eða skaðleg fyrir heilsu manna.

Nefndinni skal vera frjálst með samþykki hreppsnefndar að taka í búðum fyrir gangverð sýnishorn af hverri matvöru, þeirri er hún telur líkur til, að svikin sje, eða skemmd, eða skaðleg fyrir heilsu manna, og láta rannsaka hana.

Nú er það bersýnilegt, eða kemur í ljós við rannsókn hjeraðslæknis, eða annara manna, er vit hafa á, að einhver matvara er svikin eða skemmd og ekki nýtileg til manneldis, og skal þá lóga vörunni eða á einhvern hátt gera hana óskaðlega heilsu manna á kostnað þess, er vöruna hafði á boðstólum.

Ket af veikum skepnum eða sjálfdauðum má ekki selja til manneldis nema hjeraðslæknir eða dýralæknir leyfi.

X. Um íbúðarhús.

23. gr.

Öll þau hús, sem leigð eru til íbúðar, þar með taldar sjóbúðir, skulu vera svo gerð að unnt sje að halda þeim hreinum; gluggar skulu vera á hjörum, að minnsta kosti einn í hverju herbergi, og trjególf í öllum íverustofum.

Heilbrigðisnefnd má heimta af leigjanda eða eiganda að ræstað sje herbergi í íbúðarhúsi, ef herbergið er svo óhreint að nefndin álítur húsbúum hættu búna.

24. gr.

Ef íbúðarhús er svo illa gjört eða hrörlegt eða þröngt, að heilbrigðisnefnd álítur hættulegt fyrir heilsu manna að búa í því, þá getur nefndin bannað íbúðina.

Nefndin skal þá tilkynna húseiganda bannið skriflega og færa rök fyrir því, og skal þá fólk fara úr húsinu á tveggja mánaða frestí frá tilkynningardegi, ef húsið er ekki bætt á þeim tíma svo að nefndinni líki. Þó er húseiganda frjálst á 8 daga fresti að skjóta skipan nefndarinnar undir úrskurð sýslumanns, en hann skal leita álits hjeraðslæknis og því næst leggja úrskurð á málið svo fljótt sem verða má.

25. gr.

Bannað er að taka kjallara til íbúðar án leyfis heilbrigðisnefndarinnar.

Nefndin getur bannað íbúð í gömlum kjöllurum, ef þeir eru mjög rakir, 116
eða dimmir, eða þröngir.

Undir íbúðarhúsum, sem reist eru hjereptir, má ekki hafa kjallara svo gjörða, að vatn standi í þeim nokkur tíma.

XI. Um skóla.

26. gr.

Heilbrigðisnefnd skal skoða öll skólahús og skólastofur, hvort heldur er opinber eign eða einstakra manna, að minnsta kosti tvisvar á ári; í byrjun skólaársins og á því miðju.

Hver sá, er tekur til kennslu 10 börn eða fleiri, er skyldur að tilkynna heilbrigðisnefnd hvar hann ætlar að kenna.

27. gr.

Hver kennslustofa handa börnum skal vera svo stór, að 80 rúmfet komi á hvert barn í minnsta lagi. Allir gluggar skulu vera á hjörum. Gólf skal þvo á degi hverjum en ekki sópa.

28. gr.

Ef heilbrigðisnefnd verður í skóla vör við börn eða kennara, er hafa einhvern næman sjúkdóm, þá skal hún þegar tilkynna hjeraðslækni nöfn og heimili þeirra, sem sjúkir eru.

Ef skólabarn eða kennari hefir berklasótt og læknir álítur að um mikla sóttnæmishættu sje að ræða, þá getur heilbrigðisnefnd bannað að barnið eða kennarinn komi í skólann þar til er sóttnæmishættan að dómi læknis er um garð gengin.

Holdsveik börn mega ekki ganga í skóla og holdsveikir menn ekki fást við barnakennslu.

XII. Um næma sjúkdóma.

29. gr.

Þá er lögskipuðum vörnum er haldið uppi gegn næmum sjúkdómi, skal heildrigðisnefnd aðstoða hjeraðslækni við sóttvörnina.

Ef upp kemur alvarlegur næmur sjúkdómur á því svæði, er samþykktin nær yfir eða í nálægum sveitum, þá er heilbrigðisnefnd heimilt í samráði við hjeraðslækni að setja um stundarsakir strangari fyrirmæli, en í samþykkt þessari felast, um hreinlæti utan húss og innan, burtflutning á óhreinindum o. s. frv.

XIII. Um kirkjugarða.

30. gr.

Þá er gera skal nýan kirkjugarð, eða stækka gamlan garð, skal leita álits heilbrigðisnefndar og getur hún heimtað að garðstæðið sje þurkað með lokræsum, ef það er svo raklent, að vatn komi upp í grafirnar nokkru sinni.

116 Vatnsból skulu ekki vera nær kirkjugarði á jafnsljettu eða undan brekku, en nemi 100 álnum.

Allir kirkjugarðar skulu vera grasi grónir.

Grafa skal svo djúpt að tveggja álna moldarlag sje ofan á kistu.

XIV. Um sektir o. fl.

31. gr.

Ef menn brjóta þessa samþykkt eða vanrækja að framkvæma á settum fresti nokkra þá fyrirskipan, er heilbrigðisnefnd setur samkvæmt henni, þá varðar það alltað 200 kr. sekt.

Ef heilbrigðisnefnd kýs heldur að láta vinna verk það, er vanrækt hefir verið, á kostnað þess, er verkið átti að vinna, þá er henni það heimilt, og skal þá greiða kostnaðinn til bráðabirgðar úr sveitarsjóði, en síðan taka hann lögtaki hjá þeim er sekur er.

32. gr.

Samþykkt þessi öðlaðist gildi . . . . .

117 # Reglugjörð

um bólusetningar og bóluskoðanir.

I. Um bólusetningarumdæmi og bólusetjara.

1. gr.

Hvert yfirsetukvennaumdæmi skal jafnframt vera bólusetningarumdæmi og taka nafn af þeim hreppi eða hreppshelmingi, sem umdæmið nær yfir, eða er aðalhluti þess. Ef hreppurinn t. d. heitir Sveinsstaðahreppur, skal umdæmið heita Sveinsstaðabólusetningarumdæmi, ef umdæmið nær yfir eystri hluta Grímsneshrepps, þá skal það heita, Eystra Grímsnesbólusetningarumdæmi o. s. frv.

2. gr.

Ef hjeraðslæknir vegna fólksfjölda í einhverju umdæmi, eða annríkis yfirsetukonu, eða af öðrum gildum ástæðum ekki telur hana færa til þess að annast bólusetningu, þá skal hann sjálfur hafa bólusetninguna á hendi, ef hann sjer sjer fært, en ella skipa einhvern annan, karl eða konu, sem bólusetjara í umdæmið.

II. Um bólusetningarskrár.

3. gr.

Í janúarmánuði ár hvert skal bólusetjari semja tvær bólusetningarskrár